

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

1983

BRNO 1985

MITTELALTERLICHER HAUSBERG BEI PULKOV /Bez. Třebíč/

Josef Unger, AÚ ČSAV Brno

Aufgrund der Bekanntmachung des Schülers Petr Malík aus Myslibořice wurden in der Flur "Na hrádek" Überreste eines unbekannt mittelalterlichen Hausberges untersucht und beschrieben, der ungefähr 1 km nordwestlich von Pulkov am linken Ufer des Flusses Rokytná auf einem mit Mischwald bewachsenen Hange liegt. Der Zutritt auf den Hausberg war von Osten über einen Graben, der die Lokalität von Norden, Osten und Süden umgab. Auf der westlichen Seite war ein Graben nicht notwendig, denn das Terrain fiel hier steil zur Rokytná ab. Der Graben ist ca. 10 m breit und 2-3 m tief. Das befestigte Areal hat ungefähr einen rechteckigen Grundriss im Ausmasse von 15 x 20 m. Am nördlichen Rande befinden sich auf einer Fläche von ca. 10 x 5 m ungefähr, 1,5 m tiefe Vertiefungen. Am Rande dieser Vertiefungen, oberhalb des Grabens, ist ein Gemäuer sichtbar. Im befestigten Areal waren vereinzelt Bruchstücke von mittelalterlicher Keramik und Lehmewurf gefunden worden.

STŘEDOVĚKÉ NÁLEZY Z POLOHY HRADISKO, OBEC MYSLÍK /okr. Frýdek - Místek/

Miroslav Bálek, Miloš Čižmář, AÚ ČSAV Brno

V rámci terénního průzkumu opevněných lokalit v prostoru předhůří Beskyd jsme navštívili polohu Hradisko, která se nachází v jižní části katastrálního území obce Myslík. Jde o úzkou skalnatou ostrožnu, vyběhající z horského masívu jižním směrem nad říčku Ondřejnici. Nejvýše položený výběžek ostrožny o délce 20 metrů a šířce 5 - 7 metrů je od ostatní části oddělen příčným do skály vylámaným příkopem o šířce asi 10 metrů a hloubce 3 metrů. Na jihovýchodní straně vnitřní plochy je do skalního podloží vytesána obdélníková jáma o rozměrech 5 x 6 metrů hluboká 2,5 metru. Nedaleko tohoto objektu bylo sondáží zjištěno malé množství zvířecích kostí a nevýrazných střeptů, které lze datovat pouze rámcově do 14. - 16. století.

Mittelalterliche Funde aus der Flur Hradisko, Gemeinde Myslík /Bez. Frýdek - Místek/. Die mittelalterliche Befestigung Hradisko befindet sich auf einer schmalen Sporenlage, deren Ausläufer in einer Länge von 20 Meter und Breite von 5-7 Meter durch einen ca. 10 Meter breiten im Felsen ausgebrochenen Graben überquert ist. Das gewonnene ausdruckslose keramische Material kann rahmenhaft in das 14. - 16. Jahrhundert datiert werden.

POVRCHOVÝ PRŮZKUM HRADŮ PLANKENBERKA /K.Ú. BISKUPICE/ A VRANÍ HORY /K.Ú. VRANOVÁ /okr. Svitavy/

Miroslav Plaček, Strážnice, Rudolf Procházka, AÚ ČSAV Brno

Zbytky hradu Plankenberka /Hrádku/ se nacházejí na ostruhu necelých 1,5 km východně Biskupic mezi dvěma bezejmennými vodotečemi, které se zleva vlévají do Nectavy. Zvýšená část ostrožny nese obytné jádro hradu obdélného půdorysu s patrným vnitřním členěním, které obklopuje ovál okružní hradby. Pouze zde se dnes nacházejí nad povrch terénu vystupující fragmenty intaktního zdiva zčásti obnažené velkou, nejspíše amatérskou sondou.

Na severu a jihu se k vnitřnímu hradu připínala malá předhradí, severním patrně procházela příjezdová cesta. Další předhradní útvary, vydělené příkopy a valy, leží na šíji a opyši ostrožny. Zdá se, že nesusvisely s hlavní přístupovou trasou na hrad; mohly plnit i funkci předsunutých opevnění.

Jeden z amatérských výkopů obnažil vnitřní dělicí zeď hradního jádra. Další se nacházel u vstupu do okružní hradby, kde porušil patrně hospodářskou stavbu s dřevohlinitou konstrukcí stěn. O jejím zániku svědčí mohutný zával propálené mazanice, který obsahoval značné množství fragmentů keramiky, datovatelné do doby po polovině 15. stol. Další nálezy, především zlomky kachlů zanechali kopáči u předchozí sondy.

Hrad založený po r. 1361 markrabím Janem Jindřichem přešel ještě koncem 14. stol. do šlechtických rukou. Zdá se, že definitivně zanikl nejpozději v době česko-uherských válek, jako pustý se uvádí r. 1493¹.

Hrad Vraní horu najdeme na nenápadném vrchu nad údolím Třebůvky asi 1,3 km západně obce Vranová. Areal feudálního sídla se nachází na ostrožnovitém ukončení temene kopce nepravidelně trojúhelníkovitého půdorysu a je oddělen od šíje mohutným příkopem o šířce 22 m. Jde o jednodílnou dispozici, zbytky obvodové hradby vystupují nad okolní povrch pouze v čelní, přístupové části. Zde se také nacházel vjezd do hradu se zbytky věžovitého objektu. Plochý povrch nitra lokality je narušen jen dvěma nevýraznými sníženími a nic nenaznačuje umístění paláce a dalších staveb.

Na severní hraně vrcholové plošiny byla položena sonda za účelem získání nálezů vhodných k datování. Povrchová hlinitá vrstva obsahovala zlomky vypálené mazanice a většinou druhotně přepálenou keramiku z 2. pol. 13. - 14. stol. Nečetné nálezy byly doplněny sběrem na svazích, nepodařilo se však získat před-

měty jednoznačně mladší než počátek 15. stol.

První zmínku o hradu nacházíme v zemských deskách až v zápisu z r. 1497, kdy se uvádí jako pustý². Zde se však také hovoří o starších zástavních listech králů Václava IV. a Zikmunda na příslušnou državu. Z dalších souvislostí, vyplývajících z řídkých zpráv o majetkových změnách v okolním regionu, lze soudit na založení hradu již ve 2. pol. 13. stol., což podporuje i část nalezené keramiky. Dobu zániku nelze zatím odpovědně určit, nelze vyloučit období kolem přelomu 14. a 15. stol.

Poznámky:

1 CDM IX, č. 235; XV č. 261, ZDO XIV, č. 189.

2 ZDO XVI, č. 19.

Oberflächenuntersuchung der Burg Plankenberk /Gem. Biskupice/ und von Vraní hora / Gem. Vranová./ /Bez. Svitavy./ Die Ruinen der Burg Plankenberk liegen auf einer Sporenlage ca. 1,5 km östlich der Gemeinde Biskupice. Der erhöhte Teil des Areales trägt den Wohnkern von einem rechteckigen Grundriss mit einem Ringwall umgeben. Im Norden und Süden knüpfen kleinere Vorburgen an, durch die nördliche verlief ein Zufahrtsweg. Die weiteren Vorburgengebilde, die auch die Funktion von vorgeschobenen Befestigungen erfüllten, befinden sich auf dem Nacken und Gipfel der Sporenlage.

Die Lokalität ist durch Amateurgrabungen gestört, aus einer von diesen hat man eine zahlreiche Keramikkollektion aus der Zeit nach der Mitte des 15. Jahrhunderts gewonnen. Die Burg wurde nach dem Jahre 1361 von dem Markgraf Jan Jindřich gegründet und wüstete am spätesten zur Zeit der böhmisch-ungarischen Kriege.

Die Burg Vraní hora liegt auf einer Anhöhe ober dem Tale der Třebůvka, 1,3 km westlich der Gemeinde Vranová. Das Areal eines feudalen Sitzes von einteiliger Disposition befindet sich auf einer sporenartigen Beendung des Bergscheitels, es hat einen ungefähr dreieckigen Grundriss. Nur in dem Zugangs-Stirnenteil, ragen über die Oberfläche Reste des Umfangsgemäuers mit einem sichtbaren turmartigen Objekt im Raume der vorausgesetzten Einfahrt. Durch eine auf der Nordkante des Gipfelplateaus gelegte Sonde und durch Lesefunde hat man Keramik aus der 2. Hälfte des 13. - Anfang des 15. Jahrhunderts gewonnen. Die Burg entstand am ehesten in der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts und wurde möglicherweise bereits zu Beginn des 15. Jahrhunderts verlassen, im Jahre 1497 wird sie als verödet angeführt.

ZÁCHRANNÉ VÝZKUMY V BRNĚ V ROCE 1983 /okr. Brno - město/

Rudolf Procházka, AÚ ČSAV Brno
/Obr. 37/

1. Spálená ul.

25.5. zde byla dokumentována stratigrafie úseku výkopu pro teplovodní potrubí v prostoru někdejšího brněnského předměstí před tzv. Židovskou bránou. V hloubce 1,60 - 2 m byla pod navážkami zjištěna hlinitá vrstva s keramikou hlásící se nejdříve do 2. pol. 13. stol. Na rozhraní s podložním jílovito-hlinitým horizontem se nacházely ojediněle zlomky pozdně hradištní tuhé keramiky. Je zřejmé, že předměstské osídlení v těchto místech se utvářelo již v průběhu 13. stol. nelze vyloučit, že starší sídlištní horizonty jsou od středověkých odděleny povodňovými vrstvami.

2. Josefská ul.

6.10. byl sledován výkop plynovodu za účelem zjištění základní stratigrafie v jihovýchodní části historického jádra, v místech, kde se předpokládá tzv. česká osada snad ještě z předlokačnického období. V ne příliš složitém souvrství byla v hloubce 0,60 - 0,80 m zachycena kulturní vrstva komunikačního charakteru, která nasedala na sprašové podloží. Poskytla zlomky keramiky téměř výlučně s obsahem tuhy z doby před polovinou 13. stol. Zcela chybí deklady staršího osídlení.

3. Dominikánská ul.

Asanace brněnského podzemí a s ní související další výstavba i rekonstrukce historických objektů vytvářejí příznivou situaci pro rozvoj záchranné archeologické činnosti, která se stala velmi aktuální po zahájení výměňkové stanice v prostoru dvora objektu č. 11/13 a příjezdné rampy v sousedním domě č. 15/19. Lokalita se nachází v těsné blízkosti kostela sv. Michala na předpokládaném předhradí brněnského přemyslovského hradu.

V první etapě výzkumu byly především dokumentovány porušené nálezové situace a přímo odkrývány dva zahloubené objekty. Nejstarší horizont představuje snavě hnědá půdní vrstva s nálezy 1. pol. 13. stol., která nasedá na sprašové podloží. Z průběhu 13. stol. bylo na sledované ploše cca 350 m² zachyceno 8 zahloubených objektů, převážně zemnic trapezoidního profilu /obj. 4, 8, 9, 11, 15, 15a, destrukce kovolitecké pece /obj. 2/, dehtařská /?/ jáma /obj. 13/. Do mladších období náleží především sklípek s bohatou kolekcí keramiky z 2. pol. 14. stol. /obj. 17/ a odpadní objekty z 15.-19. stol. Značný význam má zjištění reliktní nadzemní dřevohlinité zástavby v ploše domu č. 15/9 /obj. 14/, překrývající zemnice z 13. stol., která zaniká požárem pravděpodobně na počátku 14. stol.

Výzkum by měl pokračovat v jarních měsících r. 1984 na ploše domu č. 15/19 již předstihovým odkryvem.

P ŘEHLED V Ý Z K U M Ů 1983

Vydává:	Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor:	akademik Josef P o u l í k
Redaktoři:	Dr. A. Medunová, Dr. J. Meduna, Dr. J. Řihovský
Překlady:	Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby:	A. Krechlerová /pokud není na tabulce uveden jiný autor/
Na titulním listě:	stříbrné nákončí opasku z kostrového hrobu z období stěhování národů v Boroticích /okr. Znojmo/
Tisk:	Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov, provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo:	ÚVTEL - 73332
Vydáno jako rukopis:	400 kusů - neprodejně